

Návrh smernice pre postup delegácie Slovenskej republiky na 78. zasadnutie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov v New Yorku

78. zasadnutie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov (ďalej len “VZ OSN”) začne dňa **5. septembra 2023**. Všeobecná rozprava na vysokej úrovni sa uskutoční v termíne **19. – 26. septembra 2023**. Predsedom 78. zasadnutia VZ OSN bude nominant regionálnej skupiny latinskoamerických a karibských štátov (GRULAC) stály predstaviteľ Trinidadu a Tobaga veľvyslanec Dennis Francis. Za tému 78. zasadnutia VZ OSN, vrátane všeobecnej rozpravy, si zvolil: „*Obnovenie dôvery a oživenie globálnej solidarity: Akcelerácia v rámci Agendy 2030 a jej cieľov udržateľného rozvoja s cieľom dosiahnuť mier, prosperitu, pokrok a udržateľnosť pre všetkých*“.

Tohtoročný Týždeň na vysokej úrovni konaný v dňoch 18. - 26. 9. 2023 prichádza s mimoriadnymi ambíciami, keďže sa očakáva návrat k modalitám z obdobia pred vypuknutím pandémie a predpokladá sa početná účasť vysokých predstaviteľov. Okrem všeobecnej rozpravy je naplánovaných osem podujatí na vysokej úrovni s rôznym zameraním, vrátane dlho očakávaného Samitu o cieľoch udržateľného rozvoja (18. 9.). Program Týždňa na vysokej úrovni taktiež zahŕňa: Klimatický samit (20. 9.); Dialóg na vysokej úrovni k financovaniu rozvoja (20. 9.); podujatia na vysokej úrovni o prevencii, príprave a reakcii na pandémii (20. 9.), k univerzálnemu zdravotnému pokrytiu (21. 9.) a k boju proti tuberkulóze (22.9.), ministerského stretnutia k príprave samitu pre budúcnosť (21. 9.) a zasadnutie na vysokej úrovni k úplnému odstráneniu jadrových zbraní (26. 9.).

Delegáciu SR povedie prezidentka SR Zuzana Čaputová. Zástupcami vedúcej delegácie budú minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Wlachovský a chargé d'affaires, a. i. Slovenskej republiky pri OSN v New Yorku Róbert Chatrnúch.

Medzinárodné spoločenstvo bude aj počas 78. zasadnutia VZ OSN odolávať výzvam, osobitne **vojne na Ukrajine a ohrozeniu multilaterálneho systému, ako aj zmene klímy. Svetová potravinová a energetická bezpečnosť, sociálne nerovnosti vo svete, napätie v medzinárodných vzťahoch, porušovanie ľudských práv, či intenzita migračných tokov** budú patriť k ďalším kľúčovým výzvam globálneho charakteru, ktoré si budú vyžadovať globálne riešenia. Úloha OSN pri riešení týchto globálnych výziev je nezameniteľná. Jednou z dlhodobých priorít slovenskej zahraničnej politiky je silná a transparentná OSN, ktorá bude schopná tieto globálne výzvy efektívne riešiť.

Slovenská delegácia sa preto bude počas 78. VZ OSN **zameriavať na nasledovné 3 oblasti:**

1. Urýchlenie implementácie cieľov udržateľného rozvoja (SDGs)
2. Posilnenie globálneho riadenia v súlade s „Našou spoločnou agendou“ (OCA)
3. Budovanie partnerstiev

Uvedené oblasti vychádzajú z priorít Európskej únie (EÚ) dohodnutých členskými krajinami EÚ pre 78. zasadnutie VZ OSN. Súčasne zohľadňujú zahraničnopolitické priority a ciele SR obsiahnuté v dokumente Zahraničná a európska politika Slovenskej republiky v roku 2023.

Ruská agresia na Ukrajine ovplyvňuje prácu medzinárodných organizácií v systéme OSN a vplýva aj na charakter pôsobenia Slovenskej republiky v nich. SR sa bude podieľať na

maximálnom úsilí medzinárodného spoločenstva na zmierňovaní ekonomických a humanitárnych dopadov vojny, osobitne na utečencov a vnútorne vysídlené osoby. Slovensko sa zameria na pomoc pri riešení konfliktu a na post-konfliktnú obnovu Ukrajiny. Vyvinieme maximálne úsilie, aby sa Rusko vrátilo k rešpektovaniu medzinárodného práva a základných princípov Charty OSN.

SR sa bude zapájať do aktivít v štyroch prioritných oblastiach svojho pôsobenia v medzinárodných organizáciách: riadenie a reforma bezpečnostného sektora SR, sloboda médií a ochrana novinárov, boj proti korupcii a nexus medzi zmenou klímy a bezpečnosťou.

Pre Slovensko bude počas 78. zasadnutia VZ OSN kľúčový jednotný postup EÚ na medzinárodných fórach, ktorý by mal prispieť k silnejšiemu postaveniu EÚ ako globálneho aktéra.

K **posilneniu nášho dosahu v multilaterálnej oblasti** v Agende 2030 prispeje členstvo SR v jednom z hlavných orgánov OSN – Hospodárskej a sociálnej rade OSN (ECOSOC) a vo Výkonnej Rade UNDP/UNOPS/UNFPA, ktoré bude príležitosťou na priame zapojenie do riadenia rozvojového programu. Členstvo SR vo Výkonnej rade WHO, vo výkonnej rade UNICEF a v Medzivládnom výbore na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO nám umožňuje aktívne pôsobiť v témach globálneho zdravia, posilnenia inovačného potenciálu SR a na podporu Ukrajiny. SR bude vyvíjať aktivity v súvislosti s prípravou na kandidatúru do Bezpečnostnej rady OSN (voľby v roku 2027).

1. Urýchlenie implementácie cieľov udržateľného rozvoja (SDGs)

Úlohou SDG samitu v septembri 2023 bude obnovenie politického záväzku pre napĺňanie cieľov Agendy 2030. Samit by mal konkrétne identifikovať opatrenia na urýchlenie realizácie SDGs v úzkej synergii s „Našou spoločnou agendou“.

Slovenská republika sa bude zasadzovať za implementáciu Stratégie „Global Gateway“, ako dôležitého príspevku EÚ k urýchľovaniu plnenia SDGs v digitálnom, energetickom a dopravnom sektore a na posilňovanie zdravotných, vzdelávacích a výskumných systémov. Druhé národné hodnotenie SDGs spolu s Dobrovoľným hodnotením implementácie SDGs predstavuje jasný záväzok SR pre realizáciu Agendy 2030.

Kľúčovým aspektom realizácie SDGs je efektívne využívanie zdrojov. SR prostredníctvom oficiálnej rozvojovej spolupráce aktívne prispieva k transparentnému využívaniu zdrojov pre trvalo udržateľný rozvoj. SR finančne prispieva do systému rezidentných koordinátorov OSN, ktorý sa osvedčil pri efektívnom využívaní zdrojov jednotlivých agentúr OSN v príslušnej hostiteľskej krajine. Pre úspešnosť Agendy 2030 je nevyhnutná aj reforma multilaterálnych rozvojových bánk.

SR podporí iniciatívy reagujúce na prepojenie klímy so stratou biodiverzity, znečisťovaním ovzdušia a oceánov. V rámci reakcie na zmenu klímy sa budeme zasadzovať za konkrétne kroky, aby globálne emisie dosiahli vrchol do r. 2025, vrátane postupného ukončovania produkcie energie z fosílnych palív. Podporujeme prijímanie konkrétnych cieľov na COP 28 v Dubaji. Kľúčová bude implementácia existujúcich záväzkov. Septembrový Klimatický samit bude významnou príležitosťou pre prijatie spoločných záväzkov pred samotným COP 28.

Udržateľný a efektívny vodný manažment predstavuje jeden z pilierov Agendy 2030. Podporujeme vytvorenie štatútu osobitného vyslanca OSN pre vodu, ktorý by zohrával kľúčovú úlohu pri posilňovaní agendy o dobrom spravovaní vody na globálnej úrovni. Zastavenie straty biodiverzity patrí tiež k dlhodobým prioritám a angažovaniu SR. Víťame prijatie Globálneho rámca o biodiverzite ako kľúčového nástroja na ochranu, obnovu a využívanie udržateľnej prírody.

Počas úvodného týždňa 78. VZ OSN sa konajú tri podujatia na vysokej úrovni zamerané na zdravie. Pre SR je to príležitosť podporiť prijatie troch politických deklarácií o prevencii, príprave a reakcii na pandémiu; o univerzálnom zdravotnom pokrytí a o tuberkulóze. Budeme sa zasadzovať za prijatie právne záväzného dokumentu na prevenciu, prípravu a reakciu na pandémiu. SR sa prostredníctvom zastúpenia vo Výkonnej rade WHO bude naďalej usilovať o hľadanie riešení v témach globálneho zdravia. SR na okraj VZ OSN organizuje, v spolupráci s viacerými globálnymi aktérmi, sprievodné podujatie k problematike detskej rakoviny.

2. Posilnenie globálneho riadenia v súlade s „Našou spoločnou agendou“ (OCA)

SR bude dôsledne podporovať reformy globálneho riadenia navrhované generálnym tajomníkom OSN v „Našej spoločnej agende“ zamerané na oživenie a zvýšenie inkluzívnosti a efektívnosti multilaterálneho systému. Zasadzujeme sa za ambiciózny a akčne-orientovaný „Pakt budúcnosti“, ktorý bude výstupom „Samitu budúcnosti“ v roku 2024. Pakt zahŕňa tiež „Novú agendu pre mier“, ktorá si bude vyžadovať posilnenie spolupráce na predchádzanie a boj proti terorizmu, násilnému extrémizmu, nadnárodnej trestnej činnosti a rizikám súvisiacim s kybernetickými hrozbami. Budeme presadzovať ambicióznejší záväzok k nešíreniu jadrových zbraní, odzbrojeniu a posilneniu mierového využitia vesmíru. SR bude podporovať obnovenie dôvery pre mnohostranný rámec, ktorý sa dostal pod väčší tlak po vojne Ruska proti Ukrajine.

Ruská agresia na Ukrajinu odhalila slabé miesto fungovania BR OSN a potvrdzuje, že nástroje, ktoré máme k dispozícii, nie sú použiteľné vo vzťahu k dnešným výzvam. SR podporí konkrétne opatrenia, ktoré smerujú k obmedzeniu použitia práva veta v prípadoch najzávažnejších zločinov podľa medzinárodného práva. Budeme sa tiež zasadzovať za posilnenie hlasu regiónov, ktoré nie sú dostatočne zastúpené v BR OSN, hlavne Afriky.

SR podporí snahy na zlepšenie operatívnej miera misii OSN a ich prispôbenie sa novým výzvam a aktérom, vrátane teroristických skupín a žoldnierov. V súčasnosti je nosným príspevkom SR pôsobenie 236 príslušníkov Ozbrojených síl SR a 4 príslušníkov Policajného zboru SR v mierovej misii UNFICYP Cyprus.

SR sa dlhodobo angažuje v problematike riadenia a reformy bezpečnostného sektora - Security Sector Governance and Reform (SSG/R). Bude presadzovať koherenciu politík a budovanie kapacít SSR, ktoré pokrývajú všetky fázy mierových a stabilizačných procesov, ako aj implementáciu Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj.

SR podporuje ambiciózny a akčneorientovaný „Globálny digitálny kompakt“ poskytujúci rámec globálnej digitálnej transformácie. SR sa zasadzuje za slobodný a bezpečný kybernetický priestor ako aj za vytvorenie normatívneho rámca upravujúceho zodpovedné správanie štátov v kybernetickom priestore. Sme presvedčení, že technologický vyslanec OSN prispeje k zlepšeniu koherencie a koordinácie OSN v digitálnych otázkach. Podporujeme prípravu „Pravidiel správania pre informačnú integritu na digitálnych platformách“.

Zameranie na vzdelávanie a mladých patrí k hlavným pilierom „Našej spoločnej agendy“. Pri príprave na Svetový samit bude kľúčové posilnenie sociálnej inklúzie a sociálnej spravodlivosti.

3. Budovanie partnerstiev

Sme presvedčení, že globálne výzvy dneška nemôžeme riešiť izolovane, ale iba v spolupráci s ostatnými krajinami. Preto sa budeme zasadzovať za to, aby sme v OSN spoločne hľadali odpovede a udržateľné riešenia založené na princípoch právneho štátu, a nie na princípe sily.

Partnerstvá potvrdili, že sú spoľahlivou cestou pri hľadaní a riešení problémov a viacnásobných kríz.

V súlade s odporúčaním VP J. Borrellu zintenzívni SR svoju spoluprácu s partnermi z „globálneho Juhu“ s cieľom zdieľať priority v multilaterálnom systéme. Tieto vzťahy budeme posilňovať tiež v rámci členstva v rôznych skupinách priateľov (napr. Skupina priateľov Ukrajiny pri UNESCO, Skupina priateľov SSR, Skupina priateľov bezštátnosti a ďalšie).

SR využije bilaterálne rokovania PSR a MiZVEZ s predstaviteľmi tretích krajín počas úvodného týždňa 78. VZ OSN na prezentovanie EÚ naratívu o globálnych dôsledkoch ruskej agresie, na podporu Global Gateway a na implementáciu Akčného plánu EÚ.

Pôsobenie SR v orgánoch OSN

SR pôsobí od januára 2023 v jednom z hlavných orgánov OSN - Hospodárskej a sociálnej rade (ECOSOC). Zvolenie do ECOSOC prináša nové príležitosti aktívne sa zapojiť do multilaterálnych procesov v oblasti hospodárskej a sociálnej agendy OSN.

SR aktuálne pôsobí aj ako člen Výkonnej rady Detského fondu OSN (UNICEF) a Výkonnej rady Rozvojového programu OSN/ Úradu OSN pre projektové služby/Populačného fondu OSN (UNDP/UNOPS/UNFPA).

SR bola (na roky 2022 – 2025) historicky prvýkrát zvolená do Výkonnej rady WHO, kde ju zastupuje profesor Jozef Šuvada. Výkonná rada WHO je zložená z 34 špičkových odborníkov v oblasti zdravia z celého sveta. Profesor Šuvada tiež za SR zastáva miesto podpredsedu v Programovom, rozpočtovom a administratívnom výbore Riadiacej rady WHO.

SR bola zvolená do Medzivládneho výboru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO (ICH UNESCO) na r. 2022-2026.

Slovensko je tiež aktívnym podporovateľom Medzinárodného trestného súdu (MTS), a aj z tohto dôvodu je členom Byra zhromaždenia zmluvných strán Rímskeho štatútu MTS počas funkčného obdobia 2021-2023.

SR dlhodobo rešpektuje a vyznáva princípy medzinárodného práva, a preto sa naplno hlási k podpore Medzinárodného súdneho dvora (MSD), kde pokračuje vo svojom treťom funkčnom období slovenský kandidát sudca Peter Tomka.

Kandidatúry SR v rámci systému OSN

Po úspešnom mandáte v BR OSN v rokoch 2006-2007 sa SR opätovne uchádza o post nestáleho člena v jednom z hlavných orgánov OSN – **Bezpečnostnej rade OSN (BR OSN) na obdobie rokov 2028-2029**. Voľby sa uskutočnia v roku 2027.

Aktívne sú aj kandidatúry SR do Výkonnej rady UNESCO na roky 2023-2027 a do Spoločnej kontrolnej jednotky 2026 - 2030.